

انسان شناسی « انسان و خانواده

انسان شناسی « انسان و خانواده

« آیه های زندگی 1 » انسان شناسی « انسان و خانواده**عنوان / خانواده: مقدس ترین و اولین و مهم ترین محیط تعلیم و تربیت فرزندان****آیه ی شریفه**

فَتَقْتُلْهَا رَثْمًا يَقْبُولُ حَسَنًا وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا / 37 : آل عمران

ترجمه

پس پروردگارش او را به خوبی پذیرفت ; و به طرز نیکی بار آورد; و زکریا را [(که شوهر خاله اش بود)] کفیل [تربیت] او کرد ...

شرح و تفسیر

بی شک بسیاری از زمینه های اخلاقی در خانواده به وجود میآید ; و در واقع ، زیر بنای اخلاق و اعتقاد انسان در خانواده شکل می گیرد . حضرت مریم (ع) از بزرگ ترین زنان جهان است . قرآن در بیان داستان زندگی آن حضرت مطالبی دارد که نشان می دهد وراثت و تربیت خانوادگی و سرپرستی انسان تا چه حد در روحيات او اثر می گذارد . مادر مریم او را قبل از تولد نذر خدمت گزارى خانه خدا می کند و از وسوسه های شیطان به خدا میسپارد ; و خداوند نیز او را به حَسَن قبول می پذیرد و به طرز شایسته ای گیاه وجودش را پرورش می دهد و زکریای نبی (ع) پیامبری عظیم الشان ، را به سرپرستی او مأمور می کند .

عنوان / روابط عاطفی خانوادگی نباید باعث ضعف ایمان شود**آیه ی شریفه**

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ إِن اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ / 23 : توبه

ترجمه

ای کسانی که ایمان آورده اید ، پدران و برادران خود را — اگر کفر را بر ایمان برگزیدند — دوست و یاور خود مگیرید...

شرح و تفسیر

انسانی که با خدا پیمان بندگی بست و دوستدار او شد همه چیز را برای او می خواهد و هر چه را بر سر راه بندگی او قرار گیرد فدای هدف بزرگ خود می کند، از دنیا تا جایی بهره می گیرد که در تعارض با خواسته های الهی نباشد، با مردم ، خواه همسر و فرزندان و خواه والدین و خواهران و برادران و خویشان و خواه افراد جامعه ، تا جایی آمیزش و ارتباط دارد که با عهد بندگی او در تضاد نباشد . قرآن در همین آیه و در آیه ۱۵ سوره لقمان به این مهم اشاره کرده است که پدر و مادر — با این که از جایگاه و منزلت بسیار بلندی برخوردارند و بر فرزندان ، احسان و اکرام بر آنان و اطاعت از آنان واجب است — همین که در ستیز با خدا و فرمان های آسمانی برآیند دیگر در آن امر ، تبعیت از آنان لازم نیست . چند پیام کوتاه از آیه :

پدر کافر بر فرزند مسلمان ولایت ندارد ; به عبارت دیگر ، روابط مکتبی بر روابط خانوادگی مقدم است ;

ولایت کافر ممنوع است ، حتی اگر از نزدیک ترین افراد باشد ;

ضابطه دین و مکتب مقدم بر همه روابط است ;

عواطف نباید بر ارزش های مکتبی غالب شود ;

پذیرش ولایت کفار ظلم است .

عنوان / ای فرزندان ، پیری والدین را تحمل کنید و به آنان افه هم نگوئید !**آیه ی شریفه**

وَقَضَى رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبُلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا / 23 : اسراء

ترجمه

و پروردگارت مقرر کرد که جز او را نپرستید و به پدر و مادر [خود] نیکی کنید . هر گاه تا تو زنده ای هر دو یا یکی از آنان به کهن سالی رسند ، به آنان افه مگو و آنان را به درشتی خطاب مکن و با آنان به اکرام سخن بگویی .

شرح و تفسیر

اگر کمی بیش تر در آیه دقت کنیم به این مطالب پی می بریم :

خداوند از کلمه قضی استفاده کرده و مفهوم آن امر و فرمان قطعی و حتمی است ;

قرار دادن بندگی و اعتقاد به توحید در کنار نیکی به والدین نکته ای مهم است ، زیرا خداوند علت حقیقی خلقت ماست و والدین علت ظاهری و مادی و عامل تربیت ما ;

از این که فرموده احسان کنید و نوع آن مشخص نشده پیداست که هیچ حدی در احسان وجود ندارد و هر گونه احسان به آنان وظیفه است : دعا برای آنان ، تکریمشان در نزد دیگران ، زیارت ایشان ، محبت و کمک مادی و نگاه عاشقانه به آن ها ، رفع نیازشان ، قبل از آن که ابراز نیاز کنند و ...

برخورد مؤدبانه و توأم با احترام و محبت با آنان ، خصوصاً در زمان پیری که هم نیاز به حمایت دارند و هم خلقشان تنگ می شود و کم حوصله و یا بی حوصله می شوند ;

نهی از گفتن اف به آنان ، یعنی ناروا بودن کم ترین بی احترامی به آنان ، به طوری که امام صادق (ع) می فرمایند : « اگر چیزی کم تر از اف وجود داشت ، خدا از آن نهی می کرد و این کم ترین مخالفت و بی احترامی به آنان است که نگاه تند و غضب آلود و حاکی از بی میلی به آنان نیز از مصادیق اف به حساب می آید . » در آیه ۸۳ سوره بقره و ۳۶

عنوان / خداوند درباره والدین ، خصوصاً مادر ، سفارش کرده است

آیه ی شریفه

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهَنًا عَلَىٰ وَهْنٍ وَفَصَالَهُ فِي غَامِئِينَ أَنِ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ / 14 : لقمان

ترجمه

و ما انسان را درباره پدر و مادرش سفارش کردیم. مادرش او را [در شکم خود در ایام بارداری] در حال ضعف بر روی ضعف حمل کرد و پس از دو سال ، از شیرش باز گرفت ؛ و سفارش کردیم که مرا و پدر و مادرت را سپاس گزار که بازگشت [همه] به سوی من است .

شرح و تفسیر

در این جا بهترین سخن را کلام امام معصوم ، حضرت سجاد (ع) یافتیم ، آن جا که در رساله حقوق می فرماید : « حق مادر این است که بدانی او تو را حمل کرده است ، به گونه ای که هیچ کس فردی را این چنین حمل نمی کند ؛ از شیره جان خودش برای تو صرف کرده است ، که هیچ کس این کار را برای تو نکرده است و جز مادر ، کسی این گونه دیگری را غذا نمی دهد ؛ در نگهداری تو با گوش و چشم و دست و پا و مو و پوست خود و با تمام قدرت کوشیده است و این تکالیف را با خوش حالی و بی منت انجام داده است و در این راه ، همه سختی ها و غم و غصه ها را بر خود هموار کرده است تا هنگامی که دست توانای آفریدگار تو را از شکم او بیرون آورد و متولد شدی ؛ خودش تشنه باشد ، اما تو راسیراب کنی ؛ خودش زیر آفتاب سوزان بماند ، ولی تو را در سایه نگه دارد ؛ راضی بوده است برای آسایش تو از خواب خود چشم ببوشد و آسایش تو را به قیمت رنج و ناراحتی خودش فراهم سازد . رَحْم او جایگاه رشد و دوران جنینی تو بوده است ؛ و دامن او بستر آسایش تو و پستانش منبع آب و غذای تو و جان او سپر بلای تو بوده است . آیا تو آن قدرت را داری که به شایستگی سپاس او را بگزاری و از او حق شناسی کنی ، بجز این که خدا تو را در این راه مدد کند ؟ پس به قدر خود از او سپاس گزاری کن . »

عنوان / زن با مرد در خلقت و حقوق متفاوت است

آیه ی شریفه

لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبْنَ / 32 : نساء

ترجمه

...برای مردان بهره ای است از آنچه کسب کرده اند ؛ و برای زنان نیز بهره ای است از آنچه کسب کرده اند ...

شرح و تفسیر

انسان در گرو اکتسابات خویش است ؛ و هر فرد باید در همان درجه از استعداد و نیروی طبیعی که خداوند به او داده است فعالیت کند ، نه از قدر خود بالاتر رود و نه پایینتر آید. تفاوت های طبیعی در بین افراد بشر ، چه از نظر طبیعت و خلقت و چه حقوق ، لازم و ضروری است ؛ زیرا خالق به همه چیز داناست و در کار او ، هیچ گونه تبعیض ناروا و بی عدالتی نیست ؛ اما به راستی آیا تفاوت های طبیعی با عدل الهی سازگار است ؟ در پاسخ باید گفت منظور از تفاوت ها ، تفاوت در خلقت و آفرینش و طبیعت افراد است ، نه تفاوت های تحمیلی که نتیجه ظلم گروهی بر گروه دیگر است . اگر دقت شود معلوم می شود که هر مرد و زنی قسمتی از مواهب الهی را دارد ؛ اگر فردی نیروی بدنی فوق العاده دارد ، دیگری در ریاضی استعداد سرشار دارد و آن دیگری ذوق شعر و دیگری استعداد تجارت و ... مهم این است که افراد به جای این که حسرت دارایی های دیگران را بخورند ، استعداد های خود را کشف و آن ها را شکوفا کنند . جامعه ، مانند پیکر انسان ، نیاز به اعضا و سلول های گوناگون دارد ؛ و تفاوت در ساختمان روحی و جسمی افراد هم مقتضای حکمت پروردگار است ؛ و عدالت هرگز از حکمت جدا نیست . بدیهی است که مثلاً اگر تمام افراد بشر مرد یا همه آن ها زن بودند ، چه اتفاقی می افتاد . پس وجود تفاوت ضروری است ؛ و باید به این نکته هم توجه کرد که انتظار خدا و توقع و تکلیف الهی به قدر آن چیزی است که در اختیار انسان قرار داده است ، نه بیش تر و نه کم تر از آن .

عنوان / اما در ارزش ها و کسب کمالات زن و مرد برابرنند

آیه ی شریفه

مَنْ عَمِلْ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاتًا طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ / 97 : نحل

ترجمه

هر کس ، از مرد یا زن ، عمل نیک انجام دهد ، در حالی که ایمان داشته باشد؛ پس او را بی تردید [در دنیا] به زندگی پاکیزه ای زنده خواهیم داشت و در [آخرت] ، پاداششان را در برابر عمل های بسیار خوبشان خواهیم داد .

شرح و تفسیر

ملاك امتیاز و برتری در نزد خدا عمل صالح است ، نه مرد بودن امتیاز است و نه زن بودن . هر کس اهل تقوا شود به او حیات طیبه بخشیده می شود . این آیه سخنی جامع در اوصاف اعتقادی و اخلاقی مردان و زنانی است که اهل بهشت اند ؛ ضمن این که شخصیت و ارزش مقام زن از دیدگاه اسلام و قرآن را نیز تبیین کرده است و جوابی محکم و متقن است برای آنان که تفاوت های طبیعی و بعضاً حقوقی زنان را دستاویزی برای القای تفکرات مادی و غربی در جوامع اسلامی قرار داده اند . چه افتخار و عزتی برای زنان بالاتر از این که پیامبر گرامی اسلام و مؤسس دین درباره عظمت بانوی نمونه اسلام ، حضرت فاطمه زهرا (ص) فرموده اند : «لَوْ كَانَ الْخُسْنُ شَخْصًا لَكَانَ فَاطِمَةَ بَلَّ هِيَ اعْظَمُ إِنَّ ابْنَتِي حَبِيزُ أَهْلِ الْأَرْضِ عَظْمًا وَ شَرَفًا وَ كَرَمًا .» « اگر تمام نیکی و زیبایی بدل به شخص می شد ، آن شخص فاطمه بود ؛ بلکه فاطمه از همه محاسن عالم برتر و با عظمت تر است. دخترم فاطمه بهترین اهل زمین از حیث ماده خلقت و شرافت و بزرگواری است . آری ، شخصیت زهرا الگویی کامل و جامع برای همه زنان و مردانی است که بخواهند همچون زهرا (ص) باشند .

البته آیه ۳۵ سوره احزاب نیز به وضوح برابری زنان و مردان را در ارزش های معنوی و اخلاقی و کسب کمالات انسانی بیان کرده است ، به طوری که در ۹ صفت و ویژگی آن ها را

عنوان / ای اهل ایمان ، در قبال خانواده خویش مسئولید !

آیه ی شریفه

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقَوُّدَهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ / 6 : تحریم

ترجمه

ای کسانی که ایمان آورده اید ، خود و کسان خود را از آتشی که هیزم آن مردم و سنگ هاست نگه دارید...

شرح و تفسیر

واضح است که دور کردن خود و خانواده از آتش دوزخ جز از راه تعلیم و تربیت دینی خانواده ممکن نیست . تربیت دایمی خانواده موجب می شود که آنان گناهان را ترک کنند و بر طاعت و تقوا پایدار بمانند . در روایت است زمانی که این آیه نازل شد ، یکی از یاران پیامبر (ص) از حضرتش سؤال کرد : « چگونه خانواده خود را از آتش دوزخ حفظ کنم ؟ » حضرت فرمودند : « عمل خیر انجام دهید و آن را به خانواده خود نیز یادآوری کنید و بر پایه فرمانبرداری از خدا پرورششان دهید . » امام صادق (ع) فرمودند : « مؤمن آن قدر برای خانواده خود دانش و تربیت نیکو به ارث می گذارد تا همه آن ها را وارد بهشت کند ، به طوری که کوچک و بزرگ و خدمتکار و همسایه را در بهشت می یابد ؛ و بنده گناه کار پیوسته برای خانواده خود بی ادبی و گناه به ارث می گذارد ، چندان که همه آن ها را وارد دوزخ می کند ، به طوری که کوچک و بزرگ و خدمتکار و همسایه را در آن جا می بیند . »

عنوان / اهل خانه خود را با صبر و حوصله به نماز ترغیب کنید

آیه ی شریفه

وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا تَسْأَلُكَ رِزْقًا تَحْنُ تَزُولُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى / 132 : طه

ترجمه

و خانواده خود را به نماز امر کن ؛ و خود [نیز] با همه نیرو بر [مراعات] آن شکیبایی کن . ما از تو هیچ روزی نمی طلبیم . این ماییم که تو را روزی می دهیم؛ و عاقبت [نیک] از آن [اهل] تقواست .

شرح و تفسیر

خانواده از دیدگاه مکتب تربیتی اسلام نهاد مقدسی است که صلاح و اصلاح آن سعادت فرد و جامعه را به همراه دارد و فساد و آلودگی آن به تباهی فرد و جامعه منجر می شود . اولین مدرسه برای کودکان محیط خانواده است و بسیاری از زمینه های مثبت و منفی اخلاقی در آن جا پدید می آید . امام علی (ع) فرمودند: « تعلیم در کودکی همانند نقشی است که بر روی سنگ کنده شود.» والدین از دو راه در فرزندان اثر گذارند : یکی از طریق نطفه و وراثت، که غیراختیاری است ؛ دیگری از طریق تعلیم و تربیت در خانه . در این میان ، نماز بهترین وسیله برای پاکي و صفای قلب و تقویت روح و شکوفایی استعداد های روحانی خود و خانواده است . پیامبر اکرم (ص) فرمودند : « فرزندان خود را در هفت سالگی نماز بیاموزید ؛ و چون ده ساله شدند، آنها را بر ترک نماز تنبیه کنید [در موافقی که مؤثر است ، گاهی قهر کردن مصداق تنبیه است] و بسترهایشان را از هم جدا کنید .» البته آیه فرموده است که تربیت الهی با نماز روشی است که حوصله و صبر می خواهد و نباید انتظار داشت يك شبه کار تمام شود و انسان به مقصودش برسد ؛ بلکه به تدریج باید عادات خوب را به شکل ملکه در خود و اهل خانه درآورد .

عنوان / فرزندانان را این گونه پند دهید

آیه ی شریفه

يَا بُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ / 17 : لقمان

ترجمه

ای پسر عزیزم ، نماز را بر پا دار و به معروف امر کن و از منکر بازدار و بر آنچه به تو رسد صبر کن، که این از کار هایی است که نباید سهلش انگاشت .

شرح و تفسیر

امام سجاد (ع) در رساله حقوق می فرماید : «حق فرزند این است که بدانی او قسمتی از وجود تو و جزئی از درخت هستی تو است ، در این جهان ؛ و خوبی و بدی او با تو ارتباط پیدا می کند .» بر طبق روایات اسلامی ، والدین درباره اولاد خود تکالیفی دارند ؛ میان اولاد خود عدالت را رعایت کنند ، حتی در بوسیدن آنان ؛ نام نیکو برای فرزند خود انتخاب کنند ؛ به روش درستی او را ادب کنند ؛ قرآن را به او تعلیم دهند؛ به او نوشتن و شنا و تیراندازی بیاموزند ؛ به او لقمه پاک و طیب بدهند ؛ به موقع او را به ازدواج در آورند ؛ او را در محیط های سالم و خوب قرار دهند ؛ او را اکرام و احترام کنند ؛ محبت پیامبر اکرم (ص) و اهل بیت او (ع) و قرائت قرآن را به او القا کنند ؛ فرزند را به طلب علم امر کنند ؛ قبل از آن که فرزند منحرف و طعمه شیاطین شود ، او را با مکتب اهل بیت و احادیث ائمه (ع) آشنا کنند ؛ در هفت سالگی به فرزند دستور نماز دهند و وقتی به سن بلوغ رسید درباره نماز بر او سخت گیری کنند . عجیب آن که بر اساس برخی روایات همان گونه که فرزندان عاق والدین می شوند والدین نیز عاق اولاد می شوند .

عنوان / دعا کنید تا همسر و فرزندانان نور چشم شما باشند

آیه ی شریفه

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا / 74 : فرقان

و آنان که می‌گویند: پروردگارا ، از همسران و فرزندانمان به ما روشنی دیدگان [نسل های صالح و پاک و متقی]] عطا کن و ما را پیشوای پرهیزکاران گردان.

شرح و تفسیر

دعای حقیقی نشانه شور و عشق درونی و تلاش و تدبیر دعا کننده است . دعا مکتب عالی تربیتی و روحی است که اگر با حفظ شرایط و صحیح خوانده شود ، اثری شگرف خواهد داشت. قرآن می‌فرماید : مؤمنان راستین کسانی اند که درباره تربیت مکتبی خانواده و فرزندان خویش احساس تکلیف می‌کنند و پیوسته یاری الهی را برای ادای تکلیف می‌طلبند .

داشتن همسر صالح و نیکو سعادت مرد است — همسری که دیندار و خوش خلق و دلنبد زندگی خانوادگی و آشنا با وظایف همسر داری باشد ؛ زنی که شوهرش را از دیدن خود شاد می‌سازد و از دستورش اطاعت می‌کند و در غیاب او ، حافظ عفت خویش و اموال همسر است. رسول خدا (ص) فرمودند : «فرزند شایسته دسته گلی است از جانب خداوند ، که میان بندگانش قسمت می‌کند .» امام صادق (ع) در حدیث دیگری می‌فرماید : «میراث خدا از بنده مؤمنش فرزند صالحی است که برای او آموزش بطلبد .» در حدیثی از رسول خدا (ص) آمده است که «عیسی بن مریم (ع) از کنار گوری می‌گذشت که صاحب آن عذاب می‌کشید . سال بعد نیز از کنار همان گور گذشت و دید که صاحب آن دیگر عذاب نمی‌شود . عرض کرد : پروردگارا، حکایت چیست؟ خداوند فرمود : «ای روح اعلی ، فرزند صالحی از او بزرگ شد و راهی ساخت و یتیمی را سرپرستی کرد ؛ و من به سبب این کار های فرزندش او را آمرزیدم.»

عنوان / ازدواج کنید تا خداوند باب روزی را به روی شما بگشاید

آیه ی شریفه

وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُعْطِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ / 32 : نور

ترجمه

عزبهائیتان و بندگان و کنیزان خود را که شایسته باشند همسر دهید . اگر فقیر باشند ،خداوند از فضل خویش بی نیازشان می‌کند ، که خداوند گشایش دهنده و داناست .

شرح و تفسیر

رسول خدا (ص) فرمودند : «مردان بدون همسر را زن دهید ، زیرا با این کار خداوند اخلاق آنان را نیکو و روزی هایشان را زیاد می‌کند و بر جوان مردی آنان می‌افزاید .» و در جایی دیگر فرمودند : «هر کسی از بیم تنگ دستی ازدواج نکند از ما نیست.» و باز فرمودند : «هر که برای پاک نگه داشتن خود از آنچه خداوند حرام کرده است ازدواج کند برخداست که او را کمک کند.»

امام صادق (ع) نیز فرمودند : «هر که از ترس فقر و تهی دستی ازدواج نکند به خدای عزوجل گمان بد برده است.» آن گاه این آیه را تلاوت کردند : «إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُعْطِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ.» امام رضا (ع) می‌فرماید : «زنی در نزد جدم ، امام باقر (ع) عرض کرد که «من دنیا را ترک کرده‌ام ؛ و هرگز نمی‌خواهم ازدواج کنم. حضرت پرسیدند: چرا؟ او گفت: در پی کسب فضیلتم. حضرت فرمود: دستبردار! اگر در این کار فضیلتی بود ، فاطمه (ص) از تو سزاوارتر به آن بود . هیچ کس نیست که در فضیلت بر او سبقت گیرد. « پیامبر اکرم (ص) فرمودند: «بدترین شما عذب های شمایند . دو رکعت نماز متأهل بهتر است از هفتاد رکعت نماز غیر متأهل .»

عنوان / اگر ازدواج برای شما ممکن نیست ، عفت پیشه کنید

آیه ی شریفه

وَلْيَسْتَعْفِفِ الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّى يُعْطِيَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ / 33 : نور

ترجمه

و کسانی که [وسایل] ازدواج را نمی‌یابند باید پاک دامنی ورزند تا خدا آن ها را از فضل خویش بی نیاز سازد...

شرح و تفسیر

قرآن مردان و زنانی را که دامان خود را از آلودگی و بی‌عفتی پاک نگاه می‌دارند به مغفرت و پاداش عظیم و رستگاری وعده داده است . پیامبر اکرم (ص) راه حفظ پاک دامنی و عفت را این گونه بیان فرموده اند : «ای جوانان ، هر کسی توانایی دارد ازدواج کند ، زیرا ازدواج سبب می‌شود از نوامیس مردم چشم فرو بندد و دامان خویش را از آلودگی به بی‌عفتی حفظ کند ؛ و کسی که توانایی ازدواج ندارد روزه بگیرد ؛ زیرا روزه یکی از راه های مهار طغیان شهوت جنسی است .» امام علی (ع) درباره اهمیت عفت فرموده اند : «هر گاه خداوند برای بندهاش خیر و خوبی بخواهد به او توفیق می‌دهد تا در برابر خواسته های شکم و شهوت خود عقیف باشد .»

عنوان / ازدواج برای رسیدن به آرامش است و نشانه ازدواج موفق محبت شدید در بین همسران است

آیه ی شریفه

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً / 21 : روم

ترجمه

و از نشانه های وست که برای شما از جنس خودتان [نه از فرشتگان و اجنه]] همسرانی آفرید تا در کنار آنان آرامش یابید و در میان شما دوستی و مهربانی نهاد...

شرح و تفسیر

در اسلام و قرآن، ازدواج از مبانی زندگی سالم و معنوی معرفی و بدان تشویق شده است تا آن جا که رهبر عظیم‌الشان اسلام نکاح را سنت خود معرفی کرده و فرموده است: «هرکس از سنت من روی گرداند از من نیست.» جوان مؤمن و متأهل از آلودگیهای ناشی از تمایلات جنسی محفوظ است؛ خاطر او آسوده و آرامش او بیشتر است؛ و به علتمتال

امر الهی و پیروی از سنت نبوی و آرامشی که به دست آورده، طاعات خود را با اخلاص و توجه بیشتری بهجا میآورد. ازدواج نیمی از دین انسان را معنا و کمالیبخشد؛ و اگر شخص مؤمن باشد، با ازدواج همه موانع رشد معنوی را از سر راهخویش برمی دارد و دیانتش کامل می شود . رسول خدا (ص) فرمودند: « هر که برای رضای خدا ازدواج کند و برای رضای خداکسی را به ازدواج دیگری در آورد سزاوار ولایت و دوستی خداست. »؛ و نیز فرمودند: «هر کس مؤمن عزیزی را زن دهد تا آن زن همدم و مایه پشتگرمی و آسایش او باشد خداوند حورالعین بهشتی به همسری او دهد و در آن جا با هر یک از اهل خانواده ودوستان ایمانیش که بخواهد همدمش گرداند.» امام علی (ع) نیز می فرمایند: «بهترین وساطتها این است که در میان دو نفر در امر ازدواج وساطت شود تا سروسامان بگیرند.»

عنوان / در ازدواج، رعایت کفویت اصل است

آیه ی شریفه

الْحَيِّثَاتُ لِلْحَيِّثِينَ وَالْحَيِّثُونَ لِلْحَيِّثَاتِ وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ / 26 : نور

ترجمه

زنان پلید برای مردان پلید و مردان پلید برای زنان پلیدند؛ و مردان پاک و مردان پاک برای زنان پاک اند...

شرح و تفسیر

نوربان مر نوربان را طالب اند...

فلسفه و هدف ازدواج رسیدن به آرامش است؛ و عشق و آرامش و الفت و مصاحبت جز با رعایت همتایی و کفویت در انتخاب همسر به دست نمیآید. ازدواج حادثهای مهم و امری بارز، بلکه تولدی دوباره برای انسان است. ازدواج یعنی تشکیل زندگی مشترک و یکی شدن برای رسیدن به آرامش و حفظ نسل و تربیت انسانهایی برتر از خود؛ و لازمه همه اینها، چه برای دختر و چه برای پسر، دقت درانتخاب همسر است. دینداری، خوش خلقی، پاک دامنی، عفت، برخورداری از ادب از مهمترین معیارهای انتخاب همسر است. پیامبر اکرم(ص) فرمودند: «من غلام خود، زیدبن حارثه، را به شوهری زینب، دختر جَحْش، و مقدار را به همسری ضباعه، دختر زبیر، درآوردم تا بدانید که گرامیترین شما در نزد خداوند مسلمان ترین شماست.» رعایت کفویت را هم در ازدواج پیامبر اکرم(ص) با خدیجه(ص) و هم در ازدواج آسمانی حضرت زهرا(ص) با حضرت علی (ع) مشاهده می کنیم. در حدیث است که «اگر علی نبود، در عالم کفوی برای زهرا (ص) نبود.

عنوان / مردان و زنان مؤمن با مشرکان ازدواج نکنند

آیه ی شریفه

وَلَا تَكَوِّنُوا الْمُشْرِكَاتِ حَتَّى يُؤْمِنَ وَلَا أُمَّةَ مُؤْمِنَةٍ حَتَّى مِنْ مُشْرِكَةٍ وَوَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ وَلَا تُكْوِنُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّى يُؤْمِنُوا وَعَبَدُوا مُؤْمِنٌ حَتَّى مِنْ مُشْرِكٍ وَلَوْ أَعْجَبَكُمْ / 221 : بقره

ترجمه

و زنهاي مشرک را به همسري مگيريد تا ايمان بياورند؛ و البته کنيزي با ايمان از زني آزاد و مشرک بهتر است، هرچند او شما را خوش آيد؛ و به مردان مشرک زن ندهيد تا ايمان بياورند؛ و حتماً بردهاي با ايمان از مردی آزاد و مشرک بهتر است ، هرچند [مال و جاه] او شما را خوش آيد...

شرح و تفسیر

در بحثهای گذشته، به اهمیت ازدواج و از آن مهتر انتخاب همسر اشاره و گفته شد که باید همتایی و کفویت و شباهت در امور دینی و اخلاقی و خانوادگی در نظر گرفته شود. در اسلام، ازدواج، امری اساسی و زیربنایی است؛ بعلاوه، ازدواج موجب انسان سازی و تکثیر نسل است و بخشی از خلق و خوهایی انسان از طریق وراثت منتقل می شود ؛ پیامبر اکرم(ص) نیز فرموده اند : «در اسلام، هیچ بنایی ساخته نشد که در نزد خدای عزوجل، محبوبتر و ارجمندتر از ازدواج باشد.» بنابراین چنین مکتبی قطعاً اجازه نمی دهد که پیروانش با مشرکان پیمان ازدواج ببندند. البته کلمه مشرکان در قرآن بیشتر به بتپرستان اطلاق شده است؛ اما گروهی از مفسران معتقدند که سایر کفار، مانند یهود و نصارا و مجوس، نیز مشرک اند. با این همه، چون در آیات زیادی مشرکان در برابر اهل کتاب قرار داده شده اند ، قول اول صحیحتر به نظر می رسد ؛ و مشهور فقها هم ازدواج موقت با زنان اهل کتاب را مجاز می شمردند.

عنوان / زنان مؤمن عفت پیشه کنند و زینت خود را برای نامحرمان آشکار نکنند

آیه ی شریفه

وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ لِمَ عَصَيْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَخْفَيْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا / 31 : نور

ترجمه

و به زنان باایمان بگو که چشمان خود را فروبندند و عورتهاي خود را [تمام بدن، غیر از صورت و دستها]] حفظ کنند و زیور و زینت خود و جای آنها را آشکار ن سازند...

شرح و تفسیر

بر طبق این آیه، چشم چرانی همان گونه که بر مردان حرام است بر زنان نیز حرام است و آنان نیز موظف اند نگاه شهوت آلود به مردان نکنند. پوشیدن عورت از نگاه دیگران، چهار مرد و چه از زن، بر زنان نیز واجب است.

در این آیه، که آیه اصلی حجاب در قرآن است، به چهار مسئله اشاره شده است:

زنان زینت خود را آشکار نکنند، جز مقداری که به طور طبیعی ظاهر است؛ به اینمعنا که زنان حق ندارند زینتهایی را که معمولاً پنهانی است آشکار سازند، هرچند اندامشان نمایان نشود؛ مانند لباسهای زینتی مخصوصی که زیر لباسهای عادی یاچادر میپوشند. در روایات، گردنبنند و بازوبند و انگشتر و سرمه نیز به عنوان زینتهایی باطن آمده است.

تا قبل از نزول این آیه، زنان اطراف روستری خود را بر روی شانه ها یا پشت سر می انداختند؛ به طوری که گردن و کمی از سینه آنها نمایان می شد. در این آیه، خداوند دستور

داده است که اطراف روسری را روی سینه خود قرار دهند تا هم گردن پیدا نباشد و هم قسمتهایی از سینه. # زنان می توانند در موارد دوازدهگانه ای که در آیه اشاره شده در برابر محارم حجاب خود را بردارند. # زنان مؤمن به هنگام راه رفتن به گونه ای راه نمی روند که جلب توجه کنند.

عنوان / مردان مؤمن نیز چشم چرانی نکنند

آیه ی شریفه

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ / 30 : نور

ترجمه

به مردان باایمان بگو که چشمان خود را [از آنچه دیدنش حرام است، مانند عورت دیگران و بدن زن اجنبی،] فروبندند و عورت‌های خود را حفظ کنند. این برای آنها پاکیزه تر است. همانا خداوند از آنچه انجام می دهند آگاه است.

شرح و تفسیر

با آن که به زنان دستور رعایت حجاب و عفت داده شده است؛ قطعاً گروهی، که کم هم نیستند، از این فرمان سرپیچی و از هواهای نفسانی تبعیت می کنند و به تظاهر و خودآرایی و خودنمایی می پردازند. لذا مردان مؤمن نیز باید حجاب چشم را رعایت کنند. دستور دیگر آیه این است که مردان باید عورت خود را از نگاه دیگران، چه مرد و چه زن، بیوشانند.

نکته ای لطیف در آیه:

یَغُضُّوا از ماده غَضَّ به معنای کم کردن نگاه است. خداوند فرموده است در هنگام دیدن نامحرم، چشمتان را ببندید، زیرا با بستن چشم انسان از راه رفتن و فعالیت باز می ماند؛ بلکه فرموده است نگاه را از صورت و اندام او بردارید و کم کنید.

پیامبر اکرم (ص) می فرماید: «نگاه کردن یکی از تیره‌های زهرآلود ابلیس است. هر که برای خدای عزوجل چشم خود را فرو بندد خداوند در پی آن ایمانی به او می بخشد که مزه شیرین آن را می چشد»؛ و نیز می فرماید: «نگاه اول ناخواسته است؛ نگاه دوم عمدی است؛ نگاه سوم ویران می کند.»

ز دست دیده و دل هر دو فریاد

که هر چه دیده ببند دل کند یاد

بسازم خنجری نیشش ز پولاد

زنم بر دیده تا دل گردد آزاد

عنوان / زنان مؤمن با مردان نا محرم نرم و نازک سخن نگویند

آیه ی شریفه

فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا / 32 : احزاب

ترجمه

... پس با گفتار تان ناز و عشوه مریزید تا کسی که در دل او مرض است [در شما] طمع ورزد؛ و گفتاری نیکو بگویید.

شرح و تفسیر

احکام حجاب و رعایت عفت برای زنان خود دلیل قاطع و کاملی است بر این که هدف اسلام از حجاب منزوی کردن زن نبوده است. تأکید اسلام بر پاک دامنی و امر به رعایت مواردی به ظاهر جزئی و نکته های باریک، مانند لحن سخن گفتن زنان با مردان نا محرم، دلیل بر حضور زن در اجتماع است. اگر این حضور نباشد، این فرمانها و آداب هم لزومی پیدا نمی کند؛ زیرا زن مادامی که در خانه خویش و در نزد محرمان است نیازی به رعایت حجاب و لحن گفتار خود ندارد. اینها برای زمانی است که قرار است او وارد اجتماع شود. از این رو قرآن برای همان مصونیتی که قبلاً گفتیم فرموده است: به گونه ای هوس انگیز سخن نگویند که بیماردلان در شما طمع کنند، بلکه به هنگام سخن گفتن عفت و خشک و معمولی سخن بگویید؛ نه همچون زنانی که دچار کمبودهای روحی و روانی و شخصیتی اند و برای جلب توجه دیگران با لحن تحریککننده سخن می گویند. در حقیقت، این فرمان دستوری به رعایت حیاست، که در روایات آمده است: «حیا از ایمان است و ایمان در بهشت است؛ کسی که حیا ندارد ایمان ندارد؛ قله مکارم اخلاق حیاست.»

عنوان / و بدانند که حجاب مصونیت است نه محدودیت

آیه ی شریفه

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأُزَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ / 59 : احزاب

ترجمه

ای پیامبر، به همسران و دختران و زنهاي مؤمنان بگو روسری ها و چادرهای خود را بر خویش بیفکنند؛ این مناسبتر است، تا شناخته شوند و مورد تعرض و آزار قرار نگیرند...

شرح و تفسیر

مفاسد بیشمار و ناهنجارهایی که از آزادی بیقید و شرط در جوامع غربی ناشی شده است توجه به فلسفه حجاب و علت وجوب آن در اسلام را بیش از پیش کرده است. با توجه به این که گزینه جنسی نیرومندترین گزینه در انسان است، بدحجابی و بی حجابی دائماً موجب تحریک جوانان و مردان می شود که نتیجه آن ایجاد فشارهای عصبی و روحی و روانی و در بسیاری از موارد آلودگیهای جنسی است؛ در حالی که اسلام می خواهد مردان و زنان با اعصاب و روانی آرام و روحی متعالی زندگی کنند.

بدحجابی و بی بند و باری از عوامل مهم تزلزل بنیاد خانواده هاست که میل و رغبت و عشق و علاقه همسران را به هم کاهش می دهد. فراوانی طلاق در جوامع غربی گویای

این حقیقت است.

بیحجابی و بی عفتی موجب افزایش فرزندان نامشروع و بیهویت در جامعه می شود
انسانهایی که قرار است عمری زندگی کنند، اما ریشه و اصل خود را نمی شناسند و فرزند سر راهباند؛ و این بسیار دردناک است.
فرهنگ برهنگی و ببیند و باری ارزشهای الهی زن را از بین میبرد و او را به ابتذال می کشد و شخصیت انسانی او را لگدمال می کند. چنین فرهنگی زن را به موجودی تبدیل می کند که برای بقای خود مجبور است هر روز پیرو مڈی شود تا جذابیت خود را حفظ کند و خواسته یا ناخواسته به ابزاری برای اشباع غرایز حیوانی مردان شهوتران تبدیل می شود. با توجه به مطالبی که ذکر آن رفت و ده ها فایده دیگر حجاب، که در این امر مختصر نمیگنجد، آیا باز می توان گفت حجاب محدودیت است؟

عنوان / جواب سلام باید از سلام نیکوتر و زیباتر باشد

آیه ی شریفه

وَإِذَا حُيِّتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا / 86 : نساء

ترجمه

و چون شما را به درودی نواختند به درودی نیکوتر از آن یا همانند آن پاسخ بگویید...

شرح و تفسیر

این آیه، صرف نظر از این که جواب سلام را واجب شمرده، دستوری اخلاقی است؛ و آن این که هیچ نوع محبت و احسان و نیکی را بی پاسخ نگذارید؛ بلکه اگر می توانید، آنرا بهتر از خودش پاسخ گوید.

اما چند مطلب درباره سلام:

سلام تحیت و درود بهشتیان به یکدیگر است؛

به هنگام وارد شدن به خانه، چه کسی باشد چه نباشد، سلام کنید؛

به هنگام وارد شدن به خانه دیگران، با سلام کردن، هم اجازه بگیرید هم خبر ورود خود را اعلام کنید؛

در سلام کردن پیش دستی کنید تا به خدا و رسولش نزدیک شوید؛

با بلند سلام کردن بر همه کس هم سلام را ترویج دهید هم آن را آشکار کنید، اینکار مورد علاقه خداست؛

سلام نام خداست و نام خدا ذکر خداست و ذکر خدا عبادت است و عبادت هم آرامش می آورد هم تقرب؛

با کسی که قبل از کلام سلام نمی کند نه هم صحبت شو و نه هم غذا.